IOANNIS CAESARII CONSENTINI

ORATIONVM ET POEMATVM LIBER SECVNDVS.

ROMAE.
Ex Officina Vincentii Lucchini.
MDLXV.

IO. CAESARIVS
Iulio Mancio Popliano.
S. D.

CVM *abhinc multos annos te familiariter norim, & ingenium tuum bonis artibus deditū ſemper ſim admiratus nedum laudauerim, vt aliquod meæ in te beneuolentiæ argumentum extet, volui haſce duas orationes nondum editas ad te mittere, eo conſilio, vt in tuo nomine primum appareant, & ex ijs facile cognoſcas, quantum ego ſuſcipiam laborem, vt in ſcribendo magis ac magis proficiã, tum vt mihi ipſi ſatisfaciam, tum vt illis proſim iuuenibus, qui mea ſcripta libenti animo percurrunt. Deus teſtis eſt Iuli Ornatiſſime quantum publicæ vtilitati ſtudere cupiam, Sed perditi mores hominum, qui mibi gloriolam ſummo labore partã inuident, & maleuolentia ſuffuſi me ſunt acriter inſectati, faciunt, vt poſthac aliud inire conſilium & intra paucos annos in patriam reuerti conſtituam, qua per triginta fere annos carui, non ſine maximo animi dolore, Sed quocunq; me fata trahent, numquam poterò tui obliuiſci, qui tua doctrina tuæq; vitæ integritate, ita mihi hæres in viſceribus, vt te loco fratris Germani habeam. Vale.*

IO. CAESARII.

λόγος παραινετικός.

MORTALES eo Dei cōſilio nati ſunt, *vt, dum in terris vitam agunt, non pigritiæ ſe dedant, ſed conſtanter ſecundum officij & honeſtatis legem viuentes laborem pro virium facultate ſuſcipiant, & vel corpus vel animum in re aliqua laudabili frequenter exerceant. Sic enim virtus, quam pie ſanctéq; optimus quiſq; colere ſtudet, ſuo loco non defraudatur. Artes, quæ quidem variæ ſunt inuentæ pro varijs reipublicæ commodis, vigent, hominum ſocietas, quæ naturæ impulſu eſt inſtituta, ſine labe conſeruatur, & beneficia, quæ dari & accipi vltro citroq; debent, numquam ſane deficiunt. Præterea qui non dat ſe turpi otio corrūpendum, nec ſinit ſe blandis voluptatibus irretiri, quarum cupiditatem gignit inertia, crebro ad cælum oculos erigit, diuina contemplatur, in officij religione ſe continet, & hæc humana deſpiciens, quæ tamquam folia certis temporibus*

areſcunt, in tuto conſiſtit, vt e vita migrans ad cæleſte domicilium euolet, vbi ſempiterna inter Diuos felicitate perfruatur. Hæc omnia mecum animo cogitans, quamuis ætatem meam iam ingraueſcere ſentiam, & quietem exoptare ſine vitio poſſem, tamen vt mihi conſtare videar, & per eandem ſemitam numquam pedem referens pergã curſum conficere, quod reliquum eſt vitæ, in hoc ſtudiorum & laborum genere præſenti animo traducam, & illos, qui me audient, effuſis viribus quantulæcumq; a natura mihi datæ & artis acceſſione adauctæ ſunt enitar adiuuare, nihil .n. magis vna omniũ uoce laudatur, nihil eſt quod ſapientibus & ipſi Deo, qui cunctarum rerũ eſt arbiter, magis acceptum eſſe poſſit, quam in hanc rem omne ſtudium omnemq; operam conferre, vt ij, qui nobis confidunt noſtroq; indigent auxilio, ſe noſtra ſolertia ſentiant ſubleuatos & præclaris muneribus affectos, quod autem præclarius quod præſtabilius excogitari munus poſſit, quam litterarum cognitio, equidem non inuenio. Proinde vt vobis currentibus adhibeam calcaria, huc enim omnis meus pertinebit ſermo, ſinite me de hac cognitione ſtudioſe comparanda breuiter aliquid dicere, et quid præcipue nobis obſit, ne bonum tam præclarum conſequamur, paucis comprehendere, nam quæ ad ſingulas litterarum laudes attinent, multis orationibus a me publice habitis et abhinc triẽnium editis perſtrinxi, ad illas vos reijcio, nunc

alia quædam leuiter attingam, aduertite quæſo animos. Doctrina facit Auditores, vt homines, qui naturæ inſtinctu perfectionem deſiderant, vere perficiantur, ac tantum fere ſint imperitis præferendi, quantum veri homines (vt aiunt) pictuis ceteriſq; ſimulacris, litterarũ rudes et ignari tantum ſciunt, quantum ſimplex edocet natura, quæ niſi magiſtra limetur arte atque abſoluatur, multis in rebus profecto rudis vel manca & mutila cognoſcitur. Cogitate præteriti temporis ſpatiũ & quæ olim laudabiliter acta ſunt in memoriam redigite, ſic facile intelligetis, quam vberes quã iucundi ex Doctrina fructus percipiantur. Hæc omnem vitam inſtituit, omnes diſponit actiones, verus enim animi corporiſq; cultus ignoratur humanarum diuinarumq; rerum inſcitia, ſiqua nos vrget neceſſitas, ſi quid periculi procreatur, cum rationes & exempla non ſubeunt, quæ in vetuſtis leguntur monumentis, certum iniri conſilium non poteſt, Mens huc & illuc vagatur, nec umquam requieſcit: ſeu publice ſeu priuatim quippiam ſit agendum, nihil umquam præclari fiet, niſi ab ijs, qui iam inde a pueritia, vel multa didicerũt vel longo rerũ vſu multa ſunt periclitati. Sed ſi quæ docet experientia temporum progreſſu, breui ſciri poterunt doctorum virorum ſcripta percurrendo, nonne dementis eſt, hanc rei bene gerendæ occaſionem non arripere? Omnes fere illi Quirites,

qui rerum geſtarum gloria ſunt immortalitatē adē pti, præter alia vitæ ornamenta, litterarum ſtudijs floruerunt, & quæ ab antiquiſſimis auctoribus didicere, ex umbraculis ad ſolem venietes exequi conati ſunt, nec ſimplicis fuerūt naturæ viribus confiſi. Scipio, Lucullus, Sylla, Cæſar, Pompeius, & alij, quos multum veteres commendarunt, & Poſteritas admirata eſt, abineunte ætate ſe præceptoribus informādos dederunt, vt Chironi Achilles, ac per ſpinoſam & difficilem virtutis viam iter habentes eo demum peruenere, vbi exoptatas fruges colligerent, & quæ per totum vitæ curriculum neceſſaria forent nō ſine prudentiæ laude ſibi cōſeruarent. acceſſerūt poſtea ad remp. ita conſilijs muniti, ita occultis armis inſtructi, vt quidquid aggrederentur, maxima cum nominis celebritate perficerent, rerum cauſas & progreſſus non ignorabant, & cuncta tamquam diuinitatis participes intelligebant. vnde hoc? ex multiplici rerum notitia, quam Doctoribus operam dando, Priſcorum ſcripta diligenter euoluendo, et quæ vſui eſſe poſſent memoriæ mandando ſunt cōſecuti, prauis affectibus modum adhibebant, ad veram laudem virtutis via graſſabantur, & hæc infirma & titubantia, quæ ſic ardenter imperita multitudo perſequitur, firma & ſtabilia quærentes contemnebant. Nonne accepiſtis nonnullos etiam apud Græcos extitiſſe, qui licet multis eſſent aucti a fortu-

a fortuna muneribus & diuitijs affluerent, quidquid fuerat a parentibus abunde relictum reſpuerunt, ac tamquam res, quæ animo ſublimia peten ti uehementer obſtarent, abiecerunt, & diſciplinæ perdiſcendæ deſiderio varios locorũ ſitus perluſtrarunt variaque hominum ingenia ſunt experti, vt vere diuites et opulenti domum ſuã aliquot poſt annis reuerterentur, illos enim vere diuites et opulentos appello, qui bona Doctrinæ immortalia ſunt aſſecuti, bona inquam, quæ neq; incendium neq; naufragium extimeſcunt, quæ Tyranni *virtutis hoſtes auferre numquam poſſunt, quæ Biantem ſe in fugam conijcientem ſunt fideliter ſecuta, quæ Ariſtippum a fluctibus in deſertum litus eiectum & denudatum conſeruarunt & induerunt: nolo tamen hoc a me dictum exiſtimetis, vt quæ nobis noſtræq; familiæ ſunt neceſſaria quæri non debeant, nam ſine controuerſia paranda ſunt ea, quæ vitæ vſus poſtulat, nec ſperandum eſt nos uirgula (vt aiunt) diuina eſſe victuros, certoq; ſcio extremam paupertatem onus eſſe grauiſſimũ, quæ multos coegit rem honeſte incboatam relinquere, & ab itinere, quod cum laude haberi cœperat, multos reuocauit, ſed in illos conuitia congero, in illos acerbitatis virus euomo, qui quamuis tantum a parentibus acceperint, aut ipſi ſuis laboribus acquiſierint, quantum vitæ commode traducendæ ſufficiat, tamẽ ſemper inhiant, ſemper*

 huc

huc & illuc ſpectant, vt aliquid abradendi facultas offeratur, diripiunt, prædantur, fœnerãtur dolos & fraudes machinantur, vt magnam in arcis pecuniam contemplantes ſibi ipſis plaudant, primæq; claſſis ciues appellentur, de claris autem ingenuisq; artibus nihil cogitant, vt nõ homines ad cælum ſuſpiciendũ erecti, ſed immundi ſues ad terrã proni videantur. Fatui mortales et mentis inopes illa magno cũ animi ardore, dum nullũ vitæ periculum detrectant, appetere ſolent, quæ nos reddũt deteriores, rationis et decori prorſus immemores, quæ nos ab humana cogunt natura deſciſcere, & in ferinam conuertunt, & a ſapientiæ ſtudijs, quibus nihil debet eſſe optabilius abducunt. Quæ ſunt hæc Auditores? pernicioſa diuitiarum cupiditas & uanus ardor uoluptatum. Animi rerum terreſtrium nimio plus cupidi, prauis perditisq; affectionibus deuinciuntur, fluxa tantum & caduca ſibi proponunt, uariisque ſceleribus aſtricti ac tamquam compedibus deuincti, quid ſit uera libertas, qua nihil antiquius, prorſus ignorant. Non eſt cur dubitemus: Si homines maiori ex parte rerum mediocritate contenti uiuerent, & in excolendis animis occuparentur, pauca quidem ſcelera poſſent perpetrari, pauciq; admodum exiſterent, qui ſui curſus immemores a recta ſemita deflecterent, Sed illa peſtis exitioſa, quæ totum genus humanum crudeliter inuaſit cauſa eſt, ut di

ſciplinarum

ſciplinarum ſtudia frigeant, & quidquid eſt erudi tionis & probitatis paruipendatur; cogitant noctes atque dies miſeri Mortales, fractis verecundiæ poſtibus, fractiſq; legibus, quibus deberent cupiditates coerceri, quo pacto maiores congerantur diuitiæ, quæ una diecula forte amittentur, ædificia marmoribus conſtructa exurgant, quæ uel terræ motu uel ui uentorum uel temporis diuturnitate proſternẽtur, pretioſæ cõparentur veſtes quæ uel tineis uel uſu paulatim abſumentur, & Stipatores undiq; aſſiſtant, qui ære corrupti ſuos heros plerumq; confoderunt: Hisce rebus iſti Procuſtæ, Autolyci Titanesq; ſe macerant, excruciant & torquent miſerabiliter, ut nemo ex ciuibus maiora poſſidere exiſtimetur, Sic enim ſe maximis auctos honoribus & ſummam adeptos felicitatem arbitrantur, nec uident iſti, qui tragico ſunt Oreſte uel Athamante dementiores, ex hac diuitiarum vbertate (ut alia malorum genera prætercam, quæ longum eſſet enumerare) immoderatam indomitam & effrenatam uoluptatum cupiditatem oriri, quæ nos mente captos diuerſe trahit, & prius quã ea conſequamur, quæ more ferarũ concupiſcimus, inteſtino dolore nos diuellit & quieſcere numquã ſinit; hæc eſt illa furia, quæ facibus ardentiſſimis nos inſectatur, quæ omnem animo uim aufert, ut quid ſit honeſtum et officio conſentaneũ intueri nequeamus, quæ huc & illuc rapit ac tandem ex al-

to præcipitat, reſurgendi modus nunquam detur niſi Deus reſpexerit. Quid prudentiæ quid conſilij habet nimius uoluptatis amator? rem familiarem ſummo labore partam temere profundit, auctoritatem, quam antea fortaſſe collegerat, amittit, multorum odia ſibi concitat, nam dum ſuæ cupit intemperantiæ morigerari, multis eſt iniurius, ab omni Virtutis genere ſeiunctus, delicijs tantum fruitur; & maſſici uini dubiæq; cænæ ſtudioſus, a neſando etiam concubitu non abſtinet; hæc eſt illa Furia, quæ genus humanum peſſundat, in uarias ſcelerum ſpecies impellit, bonas artes ſubuertit, ingenij aciem obtundit, quæ Sapientiæ fertur aduerſaria, ſtultitiæ comes, mater calamitatum, parens ægritudinum, altrix diſſidiorum, quæ bellorum excitauit incendia, quæ res publicas labefactauit, quæ populorum animos diſtraxit, quæ urbes atque Oppida ſolo æquauit. Quis unquam uoluptariæ vitæ ſtudioſus potuit aliquid efficere, quod bonorum conſenſu probaretur & feliciter caderet. Quo Sybaritæ abierunt? Quo Sardanapalus? Epicuri Ariſtippi & aliorum eiuſdem ordinis philoſophorum ſententiæ in quo ſunt habitæ honore a Sapientibus.? O Virtus quādo locus tibi dari potuiſſet? niſi naturæ quadam prouidentia illi extitiſſēt; qui hæc Fortunæ munera tamquam ludibria neglexerunt, & uoluptates tamquam teterrima mala fugientes, ſe totos doctrinis comparandis tradiderunt,

derunt, & illa nullo grauati pondere ſunt perſcru tati, quæ poſſunt animos bonis immortalibus locupletare, communi hominum ſocietati conducere, & ſpem futuræ immortalitatis afferre. Qui enim potuere umquam in poſterum prælucere, niſi qui hanc rerum uanitatem contempſere et laborum patientiſſimi fuerunt? Sapiens eſt appellatus Vlyſſes qui caſus & ærumnas patienter tulit, ut ſociorum vitæ conſuleret & incolumis in patriam reuerteretur. Hercules, *ut eſt in fabulis, inquibus pulchra latet ueritas, donec ſuperfluentes diuitias, turpem uoluptatem & ignauam deſidiam deſpexit, multa monſtra perdomuit, ſua laborioſa & operoſa uirtute Tyrannos uicit, homineſq; in ſeruitutem abreptos in ueterem libertatem uindicauit; Cyrus noluit in otio degere & in uiuendi tranquillitate permanere, ſed laborum, frigoris, & æſtus tolerantia populos ſubegit, & qui ſibi aduerſarentur, diurna nocturnaq; ſolicitudine, bello etiam uanis uoluptatibus indicto ſuperauit. Veteres illi philoſophi, qui pluris litterarum cognitionem faciebant, quam quidquid auri in* Pangæo Thraciæ *monte olim effo diebatur, omni contentione naturam cohibebant, toti erant in* Virtute *colenda, in hac ſe diligenter exercebant, in hac omnem operam ponebant, in acquirenda huius laude certatim contendebant, & quæ vulgus fractum & abiectum habens animum perquirit, tamquam inania futilia fortunæ teme-*

temeritati ſubiecta & quæ repente præteruolant, aſpernabantur, non ex his ueram nobilitatē non ex his ueram eſſe gloriam ducebant, ſed mediocri aut parua ſorte contenti ſolam amplexabantur ſapientiam; hanc tamquam fidiſſimam ducem ſequebantur, in hanc oculos coniſciebant, huius amore exardeſcentes deorum ſimiles facti ſunt. Proinde cum rationes & exempla ante oculos habeatis orņatiſſimi Auditores, non eſt cur illos imitemini, qui animam per ſale habens, & dum corpori tantum ſtudent, ſenſim tabeſcunt & inglorij moriuntur. Illos potius decet æmulari, qui cum noctes atq; dies unumq; uenq; laborem pro uirtute ſuſceperint, ad ſempiternam gloriam aſpirarint, totum animum totamq; mentem ad litteras appellite, in quibus tot bonorum genera conſiſtunt, quot perſequi non poßem, uel ſi multum temporis in dicendo conſumerem. Qui enim litteris dant operam e luto ſe attollunt, in quo plerunq; imperiti uolutantur, & modo uelint ſapientum conſilijs parere, humana, tamquam res lubricas & cita perituras, non magni faciunt, tantum ſibi ſuisq; comparare ſtudent, quantum induſtria honeſtisq; laboribus pro neceſſitate acquiri poteſt, uoluptatibus, quæ non ſecus ac blandæ meretrices nos decipiunt, ſe illaqueari non patiuntur, Si quid aduerſi contingit, non franguntur, ſed integris uiribus fortunæ aduerſanti reſiſtunt, ſi quid

vero

uero iucundi, ita ſe moderate ac temperate habẽt, ut nimia lætitia non exultent, nimioq; gaudio non triumphent. Quid igitur expectandum eſt? erigite animos; caliginem excutite, laborem, ſine quo nil magnum fieri poteſt, perferte. & conſilia, in quibus nihil eſt fuci, accipite. Iam incepiſtis currere ſtadium, pergite, omni feſtinatione properate, hoc uobis peragendum propoſuiſtis, in ſententia perſiſtite, in ueſtro munere diligẽter obeundo perſeuerate, Thebani tibiarum curam ſuſcipiebãt, & ſibi conſtabant; Cretenſes uenationem iaculando & currendo exercebant, & hanc potiſſimum curabant; Theſſali equitãdi laude delectabantur, & nil magis meditari ſolebant. Cyrenaici frequẽter agitabant currus, & ita ſe ſuum exequi munus putabant, Thraces in ſcutis bene utendis operã conſumebant, Athenienſes eloquentiã, qua nihil præſtabilius, excolebant, ita ut unuſquisq; populus ſuo teneretur ſtudio, & eo numquã defatigaretur. Vos etiam quod ſuſcepiſtis perficite, quæ ſunt uobis impedimento repellite. Ite fortes quo uos aurea uocat virtus, nulloq; timore perculſi aſcẽdite ad excelſum culmen ueri honoris, per ardua loca iter ingrediemini, per dumeta & uiarum aſperitates, ſed, modo ut cæpiſtis progrediamini, cunctas ſine dubio ſuperabitis difficultates, & poſtremo in uiridem & uſq; quaq; florentem campum peruenietis, vbi ſub fructuoſis arboribus, quæ nunquam

ſuis

ſuis ſpoliantur frondibus, perpetua frui quiete poteritis. Ego tamquam Dux fidiſſimus numquam deeſſe uidebor & pericula, quæ intendi poterunt, e ſpecula proſpiciam, ac tutum ſecurumq; iter uobis oſtendam. Reliquum eſt, ut uobis ſignificem, perendie me annui laboris initium facturum eſſe, Chriſto approbante, ab Oratione Ciceronis Pro Archia Poeta. vos ut ſoletis frequentate Gymnaſium. Dixi.

IO. CAESARI ORATIO *De Laudibus Rhetoricæ, Solutæq; orationis.*

ET ſi varia Scriptorum genera ſunt a Maioribus noſtris Poſteritati relicta, ex quibus fere omnibus aliquid boni poſſe proficiſci nihil eſt dubitandũ, magnus tamen ornatiſſimi Auditores habendus eſt a ſolerti Doctore delectus, ne ſi qualiacumq; ſunt ſcripta velit imprudenter interpretari, potius obeſſe quam prodeſſe videatur; ſiquidem in publico Gymnaſio ea potiſſimum exponi debent, quæ recte vitam inſtituant, quæ puras & ab omni vitio remotas doceant litteras & reip. magis ac magis expediant. Præterea probe noſtis, Adoleſcentes in lubrico verſari & ita facile per decliuia labi & interdum præcipites agi, vt fideliter per certam ſemitã ſint a Doctoribus tam-

quam

quam a fidis cuſtodibus deducēdi, ne ſi ceciderint exurgere poſtea non poſſint ſine maxima difficultate. Quorſum hæc? ea quæ primum in animis imprimuntur per totum vitæ curriculum durare ſolent, vt ſi mala fuerint, ſine maximo negotio non poſſint aboleri. Ego qui per multos annos (vt plerique teſtantur) publici Doctoris officio ſum functus, certū huiuſce rei feci periculum, nunc enim poeſim nunc ſolutam orationē ſum interpretatus. Sed vt pugnem pro veritate, qua nihil antiquius, quāuis quorundam Poetarū carmina varia rerum cognitione referta admodū vtilia eſſe auditoribus cognouerim, Ciceronis tamen monumenta, et probitatis & doctrinæ comparandæ gratia, eſſe illa intelligo, quæ cunctis Poetarū *ſcriptis iure quidem optimo ſint a nobis præferenda, ſentiant quicquid velint alij, equidem nihil impediam, mihi integrum eſt dicere quod melius & hominum ſocietate cōmodius videtur. Et hoc non eo conſilio proferre audeo, quod de Ciceronis laudibus, quæ ſunt longe lateq; peruagatæ, ſim hodie verba facturus, non enim præclariſſimus ille auctor mea indiget commendatione; nam ſic eſt a Scriptoribus etiam antiquiſſimis commendatus, vt ſuperuacaneum fere ſit illum noſtra tempeſtate ſatis commendare, quis enim (vt aiunt) Herculem vituperat? Huc hodie me contuli eo ſane animo, ut artis Rhetoricæ ſolutæq; orationis quæ ſuo conſtat ornatu, partes*

ſuſcipiam

ſuſcipiam, ac de communi vtilitate quæ quidem ex ea proficiſcitur aliquid dicam. vos Ornatiſſimi auditores præbete aures, & nolite exiſtimare, quod artificioſam Orationem pluribus efferam laudibus, me poeſim deſpicere & aſpernari, nam quantum ipſe pro exiguis Ingenij uiribus iam inde a pueritia me in ſcribendis carminibus exercuerim, ſunt hic etiam complures locupletiſſimi teſtes, pro certo tamē habeo remp. magis ab Oratore, quā a Poeta poſſe adiuuari, artiq; dicendi ab uno quoque litterarum ſtudioſo dandam eſſe operam pluribus de cauſis, cur enim ueritas elucere non debeat equidem non uideo, præbete aures & attendite. Si quis cuncta uoluerit conſiderare, quibus res ipſæ magnifieri ſolent ab hominibus, nihil ſane reperiet, quod artificioſæ orationi non conueniat. Vt ab honeſto initium faciam, quid honeſtius & laudabilius eſſe poteſt, quam ea re, qua ceteris præſtamus animantibus, poſſe longe alijs hominibus excellere. Cum enim Virū eloquentē audimus, qui poteſt ſua dicendi vi animis imperare, ut quo uult rapiat, illū tanquā diuinitatis participem ſuſpicimus, & non iniuria ceteris anteponendum arbitramur. quid maius homini eſſe poteſt quam ingenium habere bonis artibus excultum, & animi cogitata poſſe eleganter & lepide proferre, non ſine audientium admiratione? Cum Demoſthenes, Cicero, alijq; Græci et latini oratores

ad ſuggeſtum

ad ſuggeſtum aſcendebant & concionari incipiebant, quantus erat populi fremitus, quantus Ciuium concurſus, ita ut omnes ab illorum ore penderent, perinde quaſi e cælo deſcendiſsent, ac diuinitus non humanitus loquerentur; Si quis uero de utili meminerit, nullus dubitationi locus relinquetur, nonne multi miſerabili egeſtate laborantes ſermonis ſuauitate a Principibus gratiam iniuere, & opulentiſſimi facti ſunt? quid utilius quam poſſe animos hominum inflectere quocumq; uolueris, ut quæ humilia ſunt in altum efferas, & quæ ſublimia ad imum deijcias? Vnde non iniuria dixit Ariſtides Rhetoricen tanquam ſingulare munus a Ioue fuiſse Mortalibus datam, nec omnibus, ſed ijs, qui maiori pollerent ingenio. Quis adeo uecors erit & obſtinatus ueritati repugnabit, quin aperte fateatur, dicendi artem non ſolum oratoribus eſse neceſsariam, uerum etiam cunctis bonarum artium ſtudioſis, modo uelint aliquid litteris mandare, quod ſit uno omnium conſenſu probandum & a Poſteris communi plauſu excipiendum. Quanto uſi ſunt inſcribendis legibus artificio Veteres iurisconſulti? quantam concinnitatis rationem habuerunt? vt nihil improprie nihil abſurde dictum uideatur. lepores enim, partium collocationem, ipſumq; ordinem, ſine quo nihil pulchri fieri poteſt, ſunt accurate meditati. O ſi noſtris tē-

poribus integra iuriſconſultorum uolumina legerentur, quantum uoluptatis præter utilitatem caperemus ex luculentiſſimis illorum monumentis, in quibus uaria dicendi ornamenta ſplendeſcerent. Quid de Philoſophis? putabit fortaſſe quiſpiã, Platonem & Ariſtotelem, vt hos tantum nominem tanquam Principes philoſophorum, ita fuiſſe (ut in commune conſulerent) de rebus difficillimis locutos, ut hæc dicendi præcepta contempſerint Si quis temere ſibi hoc perſuaſerit, in tenebris ſine dubio verſabitur, & verum a falſo diſtinguere tamquam mente captus ignorabit, nam ſi diligenter aduertet, nihil eſt a Platone & Ariſtotele perſcriptum, quod non magno conſtet artificio, mirabilis in Principe Academicorum copia cognoſcitur, in quo ſunt omnia luminoſa, in quo ſunt omnia ſic apte collocata, vt extrema cum primis cohæreant, verborumq; concinnitas ſuum conficiat orbem, & in quo maxima decori obſeruandi ratio videtur, cum perſonas facit loquentes. De illo qui ſectam inſtituit peripateticam non eſt cur dubitemus, vnuſquiſque enim facile intelligit quantos habeat neruos, & quantam vim in refutandis antiquorum ſententiis, ſuisq; confirmãdis rationibus. Quis opus illud Rhetoricorũ ad Theodectem non ſummopere admirabitur? Equidem ſi de antiquis Theologis abunde meminiſſe velim,

longum

longum ſane foret eorum laudes, quippe quas in ſcribendo meruerunt, verbis comprehendere. nam veteres illi Græci, qui de rebus ſacris locuti ſunt, ita diſerti ita periti Rhetorices fuerunt, vt inter alia, quæ flagranti ſtudio didicere, hanc etiã ſemper in oculis tulerint et prudenter obſeruarint. iudicarunt enim veritatem ſæpe multitudini perſuaderi non poſſe, niſi artificioſe proferatur. percurrite quæſo Gregorij Nazanzeni orationes, quibus res grauiſſimæ ad religionem ſpectantes continentur, præter ſententiarum grauitatem, quos inuenietis numeros, quos verborum ſplendores? nihil nõ uſurpatũ nauiter, nihil non Oratorijs depictum coloribus, inuenietis. De Baſilio quid dicam? præter alia ſane innumerabilia quæ profitebatur, nemo eſt, qui neſciat, modo aliquem in litteris progreſſum fecerit, quantos in comparanda dicendi facultate labores ille ſuſceperit. Venit in mentem Chryſoſtomus. Equidem ſi pro dignitate loqui velim, oporteret aureum os habere, vnde ille nomẽ accepit, res etiam ita peruulgata eſt & omnibus comperta, vt mea non indigeat prædicatione. Cum illius orationes perlego mihi per florentia prata vagari videor, vt quos primum carpere flores debeam, ſim animi dubius, magna eſt ſanctiſſimo viro loquendi vbertas, magna varietas cum elegantia ſane incredibili. Obijcient nonnulli Poe-

tas. Nonne Homerus & Virgilius duo Poetarum lumina pangendis carminibus hæc quoq; oratoria præcepta magnopere neceſſaria eſſe iudicarunt? Non me fugit Quintilianum præſtantiſſimi oratoris laudem Homero tribuiſſe, legi etiam Macrobiũ auctorem nõ contemnendum in dubium reuocaſſe, vter in dicendo Cicero an Virgilius præſtantior extiterit, ſi breuitati non conſulerem, & iure meo poſſem per campi æquóra licenter excurrere, profecto multa de hac re diſſerere poſſem, quibus unũ quemque in hanc mentem facile impellerem, vt crederet, Poetam hac arte, pro qua pugnaciter contendo magis indigere, quã Oratorem poetica. Sed veſtra fretus attentione & benignitate aliquãto ulterius progrediar & ſiqua reliqua ſunt, quæ obijci merito poſſint, libenti animo percurram, ne quid forte relinquatur, quod ſcrupulum uobis inijciat, adhibete quæſo animos & attentis auribus audite. Sunt qui Poeſim ſolutæ orationi præferendam eſſe cenſeant ob antiquitatem, Teſtatur enim Ariſtoteles quæ ſunt antiquiora eſſe magis honorabilia, docetq; Poetas hac de cauſa commentos olim fuiſſe, Deos per Stygiam Paludem iurare, per quam (ut ille ait) aquam intelligebant, Hoc enim elemento nihil antiquius Thales mileſius exiſtimabat. aiunt illi Poetas multo ante quã oratores extitiſſe, quod nemo poterit inficiari, & hinc maiori

dignos

dignos eſſe honore. loquuntur de Orpheo Lino Thamyra Homero & Heſiodo, qui ſine controuerſia ſunt oratoribus antiquiores; Hæc tamen ratio mihi non perſuadebit, maiorem eſſe Poetis honorem quam oratoribus habendum. multa enim ſubſecuta ſunt, quæ longo poſt ſe interuallo Priora reliquerunt, ſumatur exẽplum a Poeſi. Poetæ qui ante Homerũ & Heſiodum floruere, nõne ſunt ita ab hiſce duobus obſcurati, vt nihil fere ex illorum ſcriptis noſtra tempeſtate legatur. Quid de oratoribus? Cato *& alij qui ante* Ciceronem *conciõando famæ celebritatem ſunt conſecuti, nonne ita poſtea ſunt a* Cicerone *ſuperati, vt nomen dumtaxat eorum ſit nobis reliquum, & quæcumq; ſunt ab ijs conſignata litteris pene prorſus interierint. Ex his igitur colligimus non ſemper antiquitatem poſſe in rebus principatũ obtinere, propterea quod ſi quid a recentioribus inuenitur, quod reip. prodeſſe magis poſſit, quod eſt antiquius haud dubie recedit: Etenim ſi quot vitæ cõmoda ex pluribus recentiorum inuentis proficiſcantur perſequi velim, ſane nimius forem. perluſtrate animo quæcumq; a mortalibus pro communi commoditate magnifice & honeſte fieri poſſunt, nihil quidem certe poteritis inuenire, quod hoc adiumento non indigeat, vel publicam vel priuatam rem agant vel domi foriſq; ſe exerceant, vt aliquid efficiatur quod poſ*

ſit prælucere, ludent operam, fruſtra laborabunt niſi loquentem ſapientiam habuerint adiutricem. Nec me pigeret, vt ſincere uobiſcum agam, ſingulas, quæ ſunt ex hac arte, quam ſic acriter defendo, vtilitates recenſere, niſi Oratio mea pro eloquentia ab hinc bienniũ edita, poſſit a Vobis cum libuerit peruolutari, vbi omnia breuiter commemorantur, quæ neceſſario ſunt oratori deferenda. nunc pro nulla alia re magis contendo, quam vt vobis oſtendam, Poeticen Rhetoricæ nõ eſſe præponendam, & maiorem potius in oratoribus quam in Poetis operam conſumi debere, neque enim illud quod de voluptate dici ſolet verum eſt, iucundiorem ſcilicet ex carminibus, quam ex ſoluta oratione capi poſſe, hæc enim ſi ſuis conſtet numeris & ita modulate deſinat, vt audientium aures impleat, nulla ſuauior cantilena, nullus iucundior ſonus audietur. Hoc olim poterat obijci, cum nondum numeroſa inuenta eſſet oratio, ſed ſimulac Gorgias & Thraſimachus numeros orationis excogitarunt, quos poſtea perfecit Iſocrates, magna ſunt affecti voluptate Mortales, qui Oratorem concinne, & numeroſe loquentem audierunt. Ad hæc, Quamuis nonnulli fuerint, qui de Rhetorice male ſenſerunt, mirum videri non debet, cum Poeſis etiã in paruo ſit Romæ olim honore habita, Fuluiusq; nobilior male audierit, quod Ennium ſecum duxerit

in

In Aetoliam, ſed quando bonarũ artium hoſtes defuerũt? Epicurus dialecticam vituperauit, Domitianus expulit ex urbe totaq; Italia Philoſophos. Et vt altiora tangam, Thraſimachus iuſtitiam maledictis eſt inſectatus & Diagoras religionẽ, nullos enim putabat eſſe Deos, quo quid deterius et deteſtabilius dici poſſit, equidem ignoro. Proinde nihil eſt, quod noſtros animos ab hac re maxime reip. neceſſaria deterreat, maximasq; gratias Coraci & Thyſiæ primis (vt aiunt) huiuſce artis ſcriptoribus agere debemus, naturam enim excolere conati ſunt, & illa prudenter edocere, quæ forent honeſta, vtilia, & periucunda. Etenim, ſi volumus recte loqui, aut laudabiliter aliquid exarare, quod ſit ad poſteros propagandum, neceſſe erit præcepta, quæ nobis antiqui Rhetores reliquerunt memoria tenere, ſin minus, ieiuni inſulſi aridi nullaq; digni laude putabimur ab ijs, qui acri ſunt iudicio præditi, & ſedulo cuncta metiuntur. Itaq; cum hæc omnia mecũ cogitaſſem, vt veſtræ proſpicerem vtilitati, pro qua nullum ſine umquam laborem ſubterfugi, hoc anno Chriſto opt. Max. approbante, certum eſt Ciceronis opus de Oratore ad Q. Fratrem diligenter interpretari, licet.n. permulta Cicero ſcripſerit, quæ poſſunt homines eloquentiæ laudem expetentes plurimũ adiuuare, hoc tamen opus ita mihi lepidum ornatũ uarijsq;

præceptis refertum uidetur, ut unusquiſq; litteris deditus, qui cupiat eleganter & illuminate loqui memoriæ tradere debeat. Ego, ut de me ipſo loquar, cum libet aliquã legendi uoluptatẽ capere, ad hoſce dialogos tamquam ad hortos amœniſſimos ingredior, vbi, quocunq; oculos conijcio, innumerabilia ſane occurrunt, quæ me totum omni reiecta cura & ſolicitudine reficiunt, ut nunquam inexhauſta legendi cupiditas ceſſet, Quid igitur? uehementer etiam atque etiam hortor, ut ſiquid eſt, quod uos a bonarum artium ſtudiis abalienarit, ualere iubeatis, His.n. neſcio quid præclarius potuerit a Priſcis Mortalibus inueniri, & Has dicere audeo non humani tantum ingenij facultate fuiſſe inuentas, ſed potius ope diuina. Accepiſtis populos, qui alterum Mundi uerticem ſpectãt, litterarum rudes & imperitos, priusquam ab Hiſpanis fuiſſent ex culti, littteris inſtituti, & uiuendi præceptis inſtructi, præter formam nihil ſibi ad hominis ſimilitudinem reſeruaſſe. At ut ad id de quo dicebam reuertar, Vnaquæq; doctrina, niſi fuerit ornata, & artificio quodam & expolitione diſtincta, mihi ualde non probabitur, qui enim certam loquendi normam & rationem non callent, dum proferre aliquid uolunt, ſæpenumero temere uagantur, ad finẽ properare neſciunt, multa dicunt quæ poſſent ſilentio præteriri, multaq; prætereunt quæ

merito

merito forent pronuncianda, ſæpe cōcidunt & delumbant ſentētias, rem potius implicant quā explicant, inuoluunt magis quā euoluūt, & non lucē, ſed caliginē ante oculos ponunt. Vos, quæſo, Auditores diſcite copioſe ſapienter diſtincte & enucleate loqui, labores enim qui pro uirtute colenda fortiter excipiuntur, magnæ gloriæ expectatione mitigari ſolent. Ego nunquam deſinam meum diligenter obire munus, & quæ in diuturna obſcuritate latuerunt, uobis pro mea uirili parte pateficiam.

Dixi.

IOANNIS CAESARII CONSENTINI POEMATA.

AD PIVM IIII PONT. MAX.

DVM uitas magnũ Paſtor Diuinc calorẽ,
Et frondoſa tuas per iuga paſcis oues,
Non ſopor irriguus placida te ſternit in
Sed ſuperas Argi lumina luminibus, (vmbra
Præcipitemq; fugis rupem præruptaq; ſaxa,
Et rapidos arces uoce ſonante lupos.
Quin etiam medico depellis gramine morbos,
Ac pecudum ſacro flumine membra lauas.
O nos felices quibus aurea iam redit ætas,
Et quibus umbriferum per Nemus *ire licet.*

IO. CAESARII
GALATEA.

Retia dum ſiculi Nautæ ſub nocte legebant
Præcipiti, & ſomnũ, iã decedẽtibus aſtris,
Curarum requiẽ cupiebant carpere feſſi,
Talia muſcoſo recubans ſub fornice Mopſus
Nequicquam triſti fundebat carmina uoce.
Dum Nox obſcuro Ponti tegit æquora uelo,
Cunctaq; tuta ſilent, medijs & Phorcus in undis
Nereidum cuſtos placido dat membra ſopori,
Huc ades o Galatea, potes nunc littus adire
Trinacrium, tandemq; meas extinguere flammas,
Huc ades, & quoties fudi per ſaxa querelas
Te meminiſſe decet, tibi non ſub rupibus Aetnæ
Armeniæ dederunt lactantes ubera Tigres;
Nec peperit libycis te fulua leæna cauernis;
In liquida enixa eſt, qua nil eſt mollius, unda
Te Dea, quæ mites docuit non effera mores,
Quid tibi uirginitas prodeſt? Te cærula Doris
Cæruleo peperit Nereo commiſta, nec illam
Pœnitet, in te una figit ſua lumina mater,
Te gaudet maris eſſe Deam, quam deperit omnis
Tritonum chorus, atque ardent agreſtia Fauni
Numina, Quid? ſi etiã Tu per maria alta uagãtes
Aſpiceres natos, & regna liquentia cælo
Numinibus decorata nouis æquanda putares?
Quæ Dea non prolem partu dedit? illa marita

Et germana Iouis quantum lætatur in aula
Aetherea, incedit dum per ſtellantia greſſu
Atria diuino ſtellis quoque pulchrior Hebe
Alcide coniuncta viro? Diana pudoris
Immemor illectum ſibi iunxerat Oriona,
Atque Ennæa Ceres nata lætatur eunti
Arua per Elyſii, quam Styx ueneratur & ardens
Miratur Phlegethon, Erebusq; Vmbræq; ſilentes
Suſpiciunt, pauitatq; trifauci Cerberus ore.
Ipſa ſibi plaudit Pallas, ſe iactat in arce
Actæa, ſibi ſola placens, inuiſa Deabus,
Munera quæ ſpernit Veneris, quæ pectore conſtat
Torua tuens rigido, precibus nec flectitur ullis.
Nil te forma iuuat ſi non hac uteris, olim
Tempſiſti merito raucis Cyclopa uocantem
Vocibus, hirſutus turpi pædore ſituq;
Obſitus, atque humeros hircino Tergore tectus
Amplexum Galatea tuum formoſa petebat?
Aſt nuper textum Genitrix mihi miſit amictum,
Bisq; die faciem uitreo me fonte lauantem
Vidiſti ſcopuli ſiccans in Vertice crines,
Huc aduerte oculos, glaucis caput exere ab undis
Et mihi præbe aures, accede ad littoris oram,
Nec timeas, hic nulla tibi fraus cæca paratur,
Quid iuuat in ſtagnis Neptuni degere uitam?
Quæ turbant Euri, Boreas, Cauriq;, Notiq;,
Et quæ deformes Phocæ, ſcopuloſaq; Cete

Percurrunt. Epulas & quas tibi ſuggerit Aequor?
Vel crudas conchas, uel crudis oſtrea ſuccis
Eſuriens ſpinis uel tectum carpis Echinum,
Siq; ſitim cordi eſt reſtinguere, quæ tibi lympha?
Salſa tibi tantum, quam monſtra immania ſorbēt.
Huc ades, en uirides horti & beneculta uireta,
Hic tibi frondeſcunt lauri, uiret Arbutus, arbor
Palladis, & Paphiæ myrti, uiret Africa lotos,
Hic quoque ramoſis redolentia poma uidebis
Arboribus pendere ſuis, quæ condita ſeruo
Cum pluuias effundit hyems, glacieq; rigeſcit;
Eſt fons illimis ſinuoſo gramina riuo
Qui rigat, & leni deuincit lumina ſomno
Murmure, cuius aqua nectar non dulcius haurit
Iupiter altitonans. uenient de culmine montis
Spectatum Nymphæ, choreas quæ ducere Tecū
Et Tecum cupient modulari carmina uoce,
Accurret Pan montiuagus, cui Fiſtula pendet
Ex humeris, pulchroq; tuo pendebit ab ore,
Sed non audebit procul aſtans dicere quicquam,
Paſtorum Deus eſt, pecudum tutela mearum,
Septorum Cuſtos, qui fures arcet ab agnis
Imperitansq; lupos frænato continet ore.
Non eſt cur metuas, iam nunc ſub nocte marinis
Fluctibus exiliens Phorcum cunctasq; ſorores
Decipias, tacitoq; ſeces leuis æquora curſu.
Craſtina cum ſurget tenebris aurora fugatis
Arua

Arua per incedes contemnens numina Ponti,
Nec te uentoſis Regnis *ceſſiße pigebit,*
Spectabis ridens celſa de rupe procellas
Aequoris, & dices tecum, quæ regna per annos
Tot colui demens? undas ſcopuloſq; ſonantes
Horrebis, uitæq; hominum miſereberis ultro,
Qui cum fœcundæ poſſint Telluris Alumni
Viuere ſecuri, frugum genus omne legentes,
Audent ſæpe ratem dubijs committere uentis
Perq; nefas uetitum lethales quærere curſus.
Dũ tempus ſupereſt, propera, ſub tegmine quercus
Frondoſæ dabitur reliquam traducere noctem,
Non opus eſt tecto, dum ſol coquit arua leonis
Terga premens; cogent ſed cũ nos frigora Brumæ
Non deerunt tibi tecta, mihi bonus ille reliquit
Quæ Thyrſis moriens uario depicta colore.
Et ſi forte pudet te, quod ſis nuda, uagantur
Quæ per Sicanij montis faſtigia Nymphæ
Occurrunt artus nullo uelamine tectæ,
Et tibi ſi ueſtis uerecundæ quæritur uſus
Lintea palla mihi eſt, nuper quam texuit arte
Attis Palladia non æquo funere merſa.
Me pateris Galatea mori, nec pectoris ignes
Sæua mei cernis, poterunt qui lumen eunti
Præbere, ardentis quiq; Aetnæ incendia uincunt.
Huc ades, amplexuſq; meos ne deſpice, iunge
Te mihi, nec pigeat morienti ferre ſalutem

Talia iactabat Mopſus, Cum Lucifer ortu
Sidera cuncta fugat nitido, noctisq; tenebras
Exoriens coniux Tithoni roſcida ſoluit,
Et ridens Galatea uadis ſe condit in imis.

AD IVLIVM ROGERIVM quod naturalia bene intelligi non poſſint.

QVis potuit matris Naturæ arcana referre?
Nulla potis uis eſt hominis. Telluris Alumnus
Sicaniæ ardentem qui ſe coniecit in ignem,
Nequicquam effudit uires, caligine mentis
Obſitus haud unquam potuit penetrare latebras,
In quibus abdiderat rerum primordia, cauſas,
Conſiliumq; ſuum Cæli Terræq; Marisq;
Arbiter omnipotens Deus, & melioris origo
Mundi, cui paret nitidis exercitus alis
Aethereus, parent elementa & quidqd ad undas
Cocyti ſtygiosq; lacus deplorat ademptum
Perpetuæ lumen uitæ, & ſibi nectaris hauſtum;
Nec reus ille Anyti potuit quoque noſſe receſſus
Naturæ; hic uere nouit quæ nubila mentes
Obſcurent hominum, diuino flamine tantum
Diſcutienda, ſagax cæleſtia ſigna reliquit
Et permiſta elementa & quæ naſcuntur ab illis,
Noluit & tenebris immerſus quærere lucem
Phœbeam fruſtra, feſſosq; obtundere ſenſus.

Nil

Nil etenim eſt aliud dubijs in rebus egentem
Conſilio uerſare animum, quam ſi aſpera nudus
Per dumeta feras greſſũ, aut maris æquor arandũ
Eſſe tibi exuto remis Veliſq; putares.
Hic potius ſophiam cælo accerſiuit ab alto
Inq; domos humiles duxit, quæ pectora purgat;
Senſibus & ſpinas prudenter uellit acutas.
Obijcies doctum Iuli mihi forte Platonem
Quem non inficior flumen fudiſſe leporum
Et ſupra uires hominum potuiſſe uagari
Per terræ campos & per cæleſtia Templa,
Hic tamen incerto pede labitur, atque uiarum
Neſcius in dubium uocat omnia, ſæpe relinquens
Lectori arbitrium, & quæ ſunt incerta recuſat
Aſſerere. At qui multos illum audiuerat annos
Interdum dictis figit uiolentus amaris,
Hic etiam tumido qui pectore cuncta Priorum
Euertit monumenta, alijs dum uera laborat
Veſtigare modis, nimium ſibi uendicat, altum
Per mare contemnens uentorum flamina currit,
Naturæq; ſinus quærit, Thalamoſq; repoſtos,
Sæpius & ſcopulis illiſit nocte carinam
Obſcura, & remo incumbens uix attigit oras
Littoris extremi. Quid cetera turba Sophorum
Efficit, & rupes peragrans & in hoſpita ſaxa?
Meandros reperit ſinuoſos & labyrinthos.

DE OBITV HERCVLIS Gonſagæ Card. qui concilio Tridentino præerat.

RElligio lacerata genas, & ſciſſa capillos
Fundit pallenti lacrymarum flumen ab ore
Gonſagam repetens, qui cedere neſcius unquam
Herculea ſubijt pondus ceruice ferendum,
Vt mala per cæcas hominum uolitantia mentes
Palladis auxilio tandem ſuperata fugaret.
Et iam lætus erat referens uictricia ſigna,
Hoſtibus inq; fugam uerſis, iam uictor ouabat;
Cum fera Mors nigris per terras uecta quadrigis
Inuadit, manibusq; illum furacibus aufert.
Illius at melior pars quæ non uincitur æuo
Concilio fruitur Diuûm, cæloq; refulget.

Ad Nauim quæ Seuerum uehit.

SIC te ledæum tueatur in æquore Sidus
Numine ſic faueat Cypria Diua ſuo,
Hippotades uentos ſaxoſo claudat in antro
Et Boreas gelido ſolus ab axe uolet,
Athera qui purum moderato flamine reddat
Vt ſecura ferum per mare Nauis eas:
Lit toribus doctum campanis redde Seuerum

Qui

Qui ſua Caſtalijs corda rigauit aquis ,
A puero cui mens electro eſt purior omni
Incorrupta fides , ſimplicitatis amor ,
Cognita cui frondens magis eſt Parnaſia rupes
Quam cuiquam a caro patre relicta domus .
Heu uereor liquidos campos turbantibus Euris
Ne ſcopulum incurras fluctibus acta feris .
Heu uereor rabies Auſtri ne carbaſa ſcindat,
Et te quaſſatam ſorbeat Vnda fremens ;
Ante oculos noctu uerſantur mille procellæ,
Concipioq; animo mille pericla meo .
Quam ferus ille fuit primus qui littora liquit ,
Auſus & inſanis pandere uela notis ;
Quam fuit immitis uitam qui credidit undis ,
Atq; nouum docuit mortis adire genus .
Non ſatis huic fuerat fluuios tranare lacusq; ,
Non ſatis huic fuerat terra colenda ferax .
Sed uoluit tentare uias per marmora ponti ,
Atq; procelloſos peruolitare ſinus .
Iuraq; naturæ contemnens protulit audax
Fines , alterius uidit & aſtra Poli .
Qui ſcelus hoc docuit, fuit hic immanior angue
Non hominum mores hunc habuiſſe reor .
Hercynio in ſaltu fuit hic nutritus ab vrſa
Montibus aut Geticis ubera ſuxit equæ .
Nil aliud certe tot caſus ferre coegit
Quam temere optatus maior aceruus opum .
Repperit hæc fraudes , cædes , & furta Cupido ,

Inter germanos diſſidiumq. parit
Hæc facit ut Natus transfigat ſæpe parentem
Hæc facit hoſpitibus ſit quoque nulla fides.
Impulit hæc ſeruum ſuccidere colla ſecuri
Decumbentis heri, aut nil metuentis heræ.
Nulla hominum ſtrages, nec tot commiſſa fuiſſent
Prælia, Roma etiam nunc foret illa uetus.
Ni Furia hæc animos diris armata colubris
Succenſos facibus ſollicitaſſet atrox.
Quam bene uiuebant Veteres qui pocula menſis
Non apponebant aurea gramineis.
Nondum caſſis erat, non miles ſtrinxerat enſem
Cetera non ſollers cuderat arma faber.
Nondum lynter erat, non dentibus anchora nauim
Fundabat, nondum puppis arabat aquas,
Cudebat tantum ſub dura incude ligones
Ruſticus, & facili ferrea raſtra manu.
At quia corrupta eſt hominum natura, per undas
Et tentauit iter nulla pericla timens,
Et tu conſtructa es nauis, quæ cærula uerris
Quaq; meæ uehitur maxima pars animæ.
Euita fluctus, & ſaxa latentia, dulcis
Et pete Parthenopes littora tuta meæ,
Taurum ego Neptuno uotiuum gramine paſco
Euganeo, fundens nocte dieq; preces,
Et Tibi ſerta lego uiridantia: queis tua puppis
Eſt ornanda, nouum remigiumq; Paro.
Vela tibi & malum ſeruo, quem Theſſala Pubes
In Syluis olim ſtrinxerat Emathijs.

AD MARCELLVM.

QVID iuuat æratis argentũ condere in arcis
 Tænariiſq; domos condere marmoribus?
Quid proſunt faſces duodeni, quidue Secures?
 Quid Diadema ſacrum pupureuſq; color?
Nil eſt quod perſtet, nil eſt quod dicere poſſis
 Eſſe tuum, pauper, qui modo diues eras.
Quo ueteres abiere tui Marcelle Quirites,
 Quos timuit rapido flumine Danubius?
Quos tremuit longus nutanti uertice Taurus,
 Quiq; Poli fulcit culmina magnus Atlas.
Quis nunc eſt Prætor, quis Cõſul, quiſue Senator?
 Quis Cilici dicit iura, Quis Aſſyrio?
Quis contra Pœnos claßem ſtruit atque rebelles
 Armenios? Vbi nunc eſt Gener atq; Socer?
Abſtulit imperium fortuna uolubilis, & quos
 Preſſerat occulto tollit iniqua dolo.
In gyrum furioſa rotam conuertit, & inſtans
 Illa globo firmos neſcit habere pedes.
Lumine nunc placido ſpectat, nunc torua tuetur,
 Nunc dat, nunc uacuas præbet auara manus.
Et quos inſigni virtus decorauit honore
 Et clypeo tutos Palladis eſſe uidet
Inſectatur atrox, teliſq; affligit acutis
 Vipereo tetrum uirus ab ore uomens.
Sic humana fluunt, ſic rerum uertitur ordo,
 Vt genitum quicquid cernis, inane putes.

Qui diuina eſſent rebus meliora caducis?
Hæ niſi deficerent, perpetua illa forent.
Ex quo Tellurem liquidis disiunxit ab Vndis
Tornauitq; Polum, finxit & aſtra Deus.
Omnia quæ puro Natura ſub æthere gignit,
Aut ætas tacito dente vetuſta terit,
Aut quæ magna premit, quæ paruula tollit ad au-
Sæua nouerca bonis Sors malefida rapit. (ras
Nec temere hoc ſtatuit, qui concutit ardua nutu
Aetheris, imperio qui regit ima ſuo.
Vt ſpernatur humus, quã perflat turbidus Auſter
Et ſubitus gelidis verberat imber aquis,
Iuſſit vt ad ſuperum mortales lumina cælum
Erigerent, ſedes ſuſpicerentq; ſuas;
Illuc accerſit, quæ ſemita ducat euntes
Nos docet, & certa lampade præbet iter.
Largus ibi æternas Fortunas ſpondet abunde,
Nectareos hauſtus, Ambroſiasq; dapes.
Hic vbi non affert ſæui maris ira timorem
Non frigus, rabies æſtiferiq; Canis.
Eſt ſecura quies, & gaudia, lux quoque vera
Lux quæ dat cunctis lumina ſideribus.
Si domus eſt igitur noſtra hæc ruitura, peribit
Copia ſi rerum, ſi quoque vanus honos,
Docte puta Marcelle diem lucere ſupremum
Et iam iam vitæ fila ſecanda tuæ,
Sic te non lædent fœdæ contagia Plebis
Ardeſcens ſic te non coquet anxietas.

AD FVSCVM.

SI te non tangit rerum nimis anxia cura,
Nec tua magnus opum corda perurit Amor,
Non verrenda tibi longis ſunt æquora Tonſis,
Sed tua per placidas Cymba feretur aquas.
Si ſapis hæc audi, quæ ſunt ſeruanda per omnem
Aetatem, & ſanctus quæ tibi dictat amor.
Ne te littoribus ſcopuloſis crede, nec altum
Per mare ſollicitæ dirige nauis iter,
Nil metuit Prudens qui per freta currit ab oris
Non procul, & terræ culmina ſumma videt.
Inuadet mediis ſi te ferus Auſter in Vndis,
Vndiq; ſi Cælum, atq; vndiq; Pontus erit,
Spes tibi nulla fugæ, rapient te flumina, clauo
Auulſo, & merſis æquore Remigibus;
Nudus ad ignotam fluctu eiicieris arenam,
Nec Soror aut Coniux te tua condet humo.
Et qui ſpectabit tabentia membra Viator
Ora rigans lacrymis talia dicta dabit.
Si foret inſano rerum moderatus amori
Hic poterat Vitæ conſuluiſſe ſuæ.
Sed quia corripuit miſerum furioſa Cupido
(Heu) tumuli ſolito nunc ſine honore iacet.
O pereat quicquid ſub terra conditur auri,
Sylueſcant pinguis iugera multa ſoli,
O pereant Veſtes Sarrano murice tinctæ,
Peruaſtent amplas Fulmina ſæua domos.

O pereant ſacræ Trabeæ, ſacriq; Tiaræ,
In rapidumq; ignem Sella curulis eat.
Mi ſat erit modicum, nec tot perferre procellas
Eſt cordi, dubijs nec dare uela notis.
Surgat àceruus opum cupidis & dentur honores,
Incautis cuncta hæc auferet una dies.
Iupiter aerias intortis ignibus arces
Diruit, atque æquat tecta ſuperba ſolo.
Montibus in ſummis proceram funditus ornum
Euellit Boreas, dum per inane furit.
Tutus Ego in paruis uiuam feliciter agris
Illic Attalicæ deſpicientur opes.
Culmine nec ſiſtam celſo, nec ualle profunda,
Eſt medio ſedes certa paranda loco.
Sic inibi nec uenti poterunt, nec fulmina obeſſe
Nec quæ de ſummo uertice ſaxa cadunt.
Hæc dicet feſſus miſerans tua fata uiator;
Si ſapis, hæc tacita condita mente tene:
Nec deſunt exempla tibi; ſi Iulius olim
Non exceſſiſſet limite Fuſce ſuo,
Nec conſcendiſſet ſuprema cacumina rerum
Qui fregit Diuum iura hominumq; ſimul,
Non ſtatuam Generi fœdaſſet ſanguine cæſus,
Vixiſſet domina tutior in Patria.
Quid de Pompeio? num iuuit gloria, faſtus,
Imperium, fauor, & ſummus honoris apex?
Ex alto cecidit Romano fuſus ab Hoſte:
Commiſit pelago ſeq; ſuamq; domum.

Et quod luminibus non poſſum dicere ſiccis,
In Pharijs truncus littoribus iacuit.
Fuſce animum compone tuum, quæcunq; paraſti
Vtere, nam, uitæ quod ſatis, illud habes.
Plura petenda tibi non ſunt. Natura magiſtra
Reſpuit, æqua petens, omne ſuperuacuum.

AD EVNVM.

NON ſemper gelidis niuibus Rodopeia rupes
Contegitur, fagos nec mouet uſque Notus.
Sæpe uiator iter tendit per celſa Niphatæ
Culmina, nec glacies impedit alta uias.
Interdum maris ira cadit, ſtratumq; per æquor
Currit Nauta uagus fauſtaq; ſigna uidet,
Non ſemper uirides uiduantur frondibus orni,
Cedit hyems, flores uere tepente uigent.
Fluctibus æquoreis errabat durus Vlyſſes
Sulcabat placidus ſed tamen arua Pater.
Neleideſq; ſenex non cunctis ſolibus Eune
Plorauit nati funera acerba ſui:
Tu tamen Acriſium luges nocteſq; dieſq;,
Nec te ſolari docta Thalia poteſt.
Forte putas lacrymis mulceri pectora Ditis,
Atque Erebum precibus poſſe patere tuis?
Perſephones Raptor colubris eſt ſæuior atris,
Durior & ſaxo ferrea corda gerit.
Tu nihil efficies, uel vincas Orphea cantu,

Vel citharam tradat pulcher Apollo ſuam.
Oſtia ſunt Erebi duro ex adamante, trifauci
Quæ Canis obſeruans perſonat ore ferus.
Et volitant Furiæ, quarum per tempora fundunt
Sibila ſerpentes, ſeq; per ora ligant,
Et quæ ſuccenſis facibus rigidisq; flagellis
Cædunt, & ſurdis auribus eſſe ſolent.
Labitur & Phlegethon, qui flammas voluit euntes
Inſtar aquæ, & tetrũ margine ſulphur habet.
Portitor ille vmbras per nigram qui ſtyga vectat
Ore tonans fœdo cogit abire procul.
Pœnitet hunc olim Alciden vexiſſe ſuperbum,
Et geticum Vatem, quem ſtupuere feræ:
Inijce mærori frænum, abſtergeq; fluentes
Ore tuo lacrymas, funde merum Genio,
Non eſt plorandus, cuius vaga fama per oras
Excurrit Pharias Armeniasq; plagas;
Non eſt plorandus, qui per viridantia prata
Elyſij, doctos fundit ab ore ſonos,
Acriſii canit Acriſius crudelia Fata
Et ſtupet Andinus Mœoniusq; ſenex.
Dum memorat Danaes raptũ, turrimq; ſub auras
Erectam, & magni dulcia furta Iouis.
Mirantur Manes tacitiq; ſilentibus auris
Auribus Acriſii carmina docta bibunt.
In lapides homines vertentia concinit Ora
Gorgonis, Illius cæſaq; colla refert,
Perſeaq; actææ munitum umbone Mineruæ,

Arcadius Maiæ cui dedit arma Puer.
Et canit Emathijs vt montibus vndiq; iactis
Bellarint ſupero cum Ioue Terrigenæ,
Aſſiſtit latio qui carmine vincit Homerum,
Et qui Pindarica concinit arte modos.
Aſſiſtit Vates Pelignæ gloria gentis,
Aſſiſtis numeris culte Tibulle tuis.
Hi procul a curis vanos liquiſſe labores
Lætantur, rerum deſpiciuntq; vices.
Et ſibi certatim contexunt florea ſerta,
Et ducunt choreas læta per arua lenes.
Ille ſed ad cæli ſi lucida templa volauit,
Afflictet non eſt cur tua corda dolor.
Arduus ingenti deſpectat ab æthere terras,
Et mundi pedibus ſidera celſa premit,
Fulgenti Diuum lætus diſcumbit in aula,
Nectare cæleſti pocula plena bibit.
Ventorum furias contemnit, & æquoris undas,
Nec tutus brumam ſolſtitiumq; timet.
Miratur Solem duodena per aſtra uagantem
Miratur Phœben, Falciferumq; ſenem.
Nautarũq; ducem Cynoſuram ſpectat, & illam
Quam dicunt Helicen, Sidereoſq; boues.
Miratur nitidi ſpatioſa uolumina Cæli,
Miraturq; orbes olbibus impoſitos.
Nos potius lachrymis digni, quos frigora, morbi,
Diuexant, æſtus, & ſitis, atq; fames.
Et terret Fortuna minax, ſæuiq; Tyranni,
Intentantq; trucem mille pericla necem.

AD SEXTILIANVM.

Non eſt cur doleas, non eſt cur pectora curis
Tabeſcant nimijs Sextiliane tua.
Si Fortuna ferox, claram quæ ſæpe laceſſit
Virtutem, iaculis te petit uſque ſuis.
Ito audax contra, Clypeumq; oppone furenti
Palladis, hæc Forti ſuggerit arma Viro,
Arma æquanda illis quæ olim Vulcanus Achilli
Fecerat inuicto, Dardanioq; Viro.
Fac tua mens aſſueta malis conſiſtat in arce
Sublimi, hoſtiles deſpiciatq; minas,
Sors fera quem cernit rebus ſuccumbere feſſis
Sternit humi, & fœdo proterit ora pede.
At ſi pugnacem dextra contendere forti
Cognouit, gelido capta timore fugit.
Quot ſubijt caſus Alcides inclytus Heros
Scanderet vt ſummi regna ſuperna Iouis?
Hic puer in Cunis geminos eliſerat angues,
Hic fuit impulſus mox grauiora pati,
Horrendum Nemees fertur ſuperaſſe Leonem,
Hinc ſua nunc Fuluo tergore Terga tegit.
Lernæam rigido ferro & face contudit Hydram.
Lethaliq; ferum vulnere fudit Aprum.
Cornua veloci contendens aurea Ceruo
Abſtulit, & volucres expulit Arcadias.
Exultans ſpolijs, & magna laude triumphans
Diſceſſit bello Victor Amazonio,

Augea

Augeæ Stabulum ſolito purgauit honore,
Et Taurum celeri fecit abire fuga.
Quin etiam Regis crudelia membra quadrigis
Threicij merito dilaceranda dedit,
Geryonis validi tria corpora vicerat vnus
Robore qui totam perculit Heſperiam.
Heſperidumq; hortos penetrauit, et angue perēpto
Succeſſu exultans aurea mala tulit.
Tandem nulla timens Manes deſcendit ad imos,
Et rabidum toruo ſurpuit ore canem.
Poſt tot præualida ſuſceptos mente labores
Lucida ab Oetæo ſcandit ad aſtra Iugo.
Cælicolumq; choro immiſtus ſua facta recenſet
Et fruitur pulchro Coniugis ore ſuæ.
Nec timet Euryſtei regis mandata, nec iram
Iunonis, genero nunc fauet illa ſuo.
Quiſquis uirtutem ſequitur per in hoſpita teſqua
Perq; ſalebroſum fortis anhelat iter.
Per loca frigoribus quæ ſunt inculta, per ignes,
Fædaq; ſulphureis flumina tranſit aquis.
Harpyiæ Occurrunt, & Gorgones atque Chimæra,
Et cum Centauris bella gerenda uidet.
Si Sibi conſtiterit, cumulatus laude perenni
Elyſii tandem rura beata colet.
Et uiridi requiem feſſus captabit in umbra,
Qua nemus eſt frondens, & leuis aura ſonat.
Concentus uolucrum ſuadebit inire ſoporem
Et leni ſtrepitans murmure riuus aquæ.

Illic ſunt nitidi flores, Hiacynthus, Adonis,
Quiq; fuit formæ captus amore ſuæ,
Cum Viola & Caltha ſunt uiuaces Amaranthi,
Et roſa diuino tincta cruore rubet.
Ver eſt æternum, pomis frondeſcit onuſta
Arbor, quæ nunquam frondis honore caret.
Et ſiquis pomum ramo decerpſerit unum
Admirans ſubito plura renata uidet.
Illic perpetui ſpendeſcunt lumina ſolis
Nullaq; nox illic pandere uela ſolet.
Non Boreas, non ſæuit hiems, non nubila denſat
Auſter, pacato eſt æthere clara dies.
Nos ætate pares animisq;, per ardua curſum
Tendamus, ueniet Sextiliane quies.

AD OCNVM.

Vrbis delicias faſtusq; relinque ſuperbos,
Et pete ſeceſſum ſi ſapis Ocne meum.
Iſtic nulla quies animo eſt, & nulla uoluptas,
Quæ tua non cæca pectora pungat acu.
Te leuis Ambitio torquet, ferus Ardor habendi,
Tabificus ſenſim Liuor & oſſa terit.
Vilem cernis humum, nec ſurſum lumina tollis,
Nec mundo quenquam credis ineſſe Deum.
Sidonio quoties Proceres tibi murice compti
Occurrunt, miſer hos numen habere putas.
His aperis ſubito caput, & ſacra Templa dicares,

Pilea ſi

Pilea ſi uiridi tincta colore darent.
Quæ te Tiſiphone ſæuis accincta flagellis
Cædit, & in certo non ſinit eſſe loco,
Nunc huc nunc illuc furiata mente uagaris,
Percurriſq; agili compita cuncta pede.
Lutea nocturnas nondum Dea diſpulit umbras;
Et Procerum cupida limina mente teris;
Herculeos quorum ſi quis te ferre labores
Iuſſerit, Eoas & penetrare domos.
Promptus es, & dicto citius te accingis, hiulcet
Quamuis Sol terram, aut nix tegat alta uias.
Quæ miraris hians, ſtolidis Fortuna miniſtrat,
Labunturq; tua fluxa repente manu.
Dic ubi ſunt Regum Fortunæ, & Gaza Quiritũ,
Quo ceſſit magni Cæſaris ampla domus?
Quid nunc Pontificum reſtat, niſi nomen inane?
Nil prodeſſe aurum; nil potuere dapes?
Vrbem linque iſtis, qui miſcent candida nigris,
Turpia qui fucis turpiter ora linunt.
Culmina qui nunquam ſtuduerunt uiſere Pindi
Qui temnunt Phœbi Caſtalidumq; ſonos,
Et quibus haud cordi eſt cæli conuexa tueri,
Sed libet inferni noſſe Acherontis aquas.
Huc accede, Alni feſſus uiridantis in umbra
Sub rapido poteris Sole ſopore frui.
Et uacuus curis flaui prope Crathidis undas,
Mænalium uinces Thyrſin arundinibus.
Rure Deum poteris felici degere uitam,

Rus Diana colit Capripedesq; Dei.
Rus quoq; Pierides ueniunt, Iouis inclyta proles,
Et citharam geſtans pulcher Apollo uenit.
Solus abeſt Veneris Puer, hic nam tecta frequētat
Aurea, & hic luxum molliciemq; cupit.
Sæue puer quæ digna tibi conuitia dicam?
Quo te deuoueam carmine ſæue Puer?
Tu fœdas hominum uitam, Tu neſcius Aequi
Imperio ſubdis fasq; nefasq; tuo,
Nil metuens fido fraudem Tu nectis amico,
Nec conſanguineus Te cohibere poteſt.
Te duce concubitus uetitos petiere nouercæ,
Cumq; ſuo mixta eſt impia nata patre.
Germanum Canace miſeris incenſa fauillis
Deperijt, Quod non Tu ſcelus eſſe potes?
Laomedonteam potuiſti euertere Gentem,
Cædibus & phrygium commaculare ſolum.
Mutaſti Annibalis Fortunam, ſæpe Quiritum
Vaſtator flammas qui fuit ante tuas.
Romanum Regina Ducem Memphitica uinclis
Vinxit, quæ poterat ſoluere nulla dies.
Et Catilina ſuo miſer ut frueretur amore
De medio natum ſuſtulit ipſe ſuum.
Cede hinc ſæue Puer, non hic tibi ſacra parantur,
Palladi caſta placent Pierioq; choro.
Vre alios, habitant molles qui molliter Vrbem,
Et quos Deliciæ, fercula, uina iuuant.
Arentem nos rure ſitim labentibus vndis

Et Cereris dono pellimus eſuriem,
Quid facis Ocne? moras cur interponis? auenā
Rure tibi ſeruo, ſi ſapis Ocne ueni.

AD HORTVLVM.

SI mihi fata dabūt proſternere mēbra ſub ūbris
Hortule care tuis, cum coquit arua calor.
Tūc ego quidquid arāt Pharij Libyciq; coloni
Contemnam, rubri Chryſolithosq; maris.
Et dicam, cupidus currat mercator ad Indos
Iure ſuo magnas & ſibi uectet opes.
Fluminibus uitam rapidis committat et Vndis
Per ſcopulos curuis puppibus ire paret,
Et modo frigoribus tremat artus Hic modo Solis
Impatiens gelidis ſe quoque mergat aquis.
Contentus modico ſternam me in ceſpite uiuo,
Graminibus molles conficiamq; toros.
Feſſa ubi ſecuro requieſcent membra ſopore
Et ſpinas animo non Erycina feret.
Inde procul curæ ſæuum genus, Inde Cupido
Dira procul, facibus Tiſiphoneq; furens.
Non leuis Ambitio coget, lucriq; Cupido,
Deſpiciam ludos Nortia Diua tuos.
Diua feris æquanda, Vndis æquanda marinis
Sæuitia, atque Euris non leuitate minor.
A puero cur me ſic inſectaris, ut una
Luce mihi nunquam ſit data certa quies.

Inconſtans alijs, vni mihi perfida conſtas,
Inuida vis mecum non memor eſſe tui.
Improba turba tibi grata eſt, hanc excipis, auges
Hanc opibus, celſo conſtituisq; iugo.
Hanc temere ſceptro donas ſolioq; ſuperbo,
Hanc Tyrijs cultam veſtibus ire facis.
At recti ſtudioſa cohors cultrixq; Deorum
Fraude tua obſcuris heu iacet uſque locis.
Et virtus laniata comas, & merſa tenebris
Ad ſuperos triſti funditat ore preces.
Vis tua quam potis eſt, tam me furioſa laceſſis,
Proſtratumq; graui me pede ſæua premis.
Scilicet hæc laus eſt, hæc ingens gloria victos
Vincere, nudatos & ſpoliare bonis?
Si ſapis in rigidos vires effunde Tyrannos,
Ex alto qui Te vertice deſpiciunt.
Deturba e ſolio indignans, & rupibus altis
Hos age præcipites, hos fera linque feris.
Exquilijs ſic templa tuis ſtatuentur in altis,
Atq; Deæ Brutæ non tibi nomen erit.
Me ſine in exiguo vitam traducere Agello,
Me ſine pauperiem poſſe fouere meam.
Non aurum poſco, non atria magna potentum,
Non cupio luxu delicijsq; frui,
Hæc petat Eurytion, qui mollia quærit, et antrũ
Corycium ſpernit Caſtaliumq; nemus.
Sub lauro umbrifera, Phœbus cum ſpicula torquet,
Si potero ſomnum carpere, diues ero.

Excuſſus ſomno ramis pendentia poma
Mitia cum ſolita ſedulitate legam.
Cum viridi menta folijs lactuca tenellis
Eſt mihi regali gratior eſca cibo.
Non rhodius petitur Bacchi non Maſſicus humor,
Sed cordi eſt gelido pellere fonte ſitim.
Hortule ſi potero pulſis te viſere curis,
Atque tuis artus ponere graminibus.
Parnaſo faciam uiſat te Muſa relicto,
Et veniat Phœbus dulcia plectra mouens.
Tunc mihi ſordeſcet Veſtis fucata veneno
Aſſyrio, & magnæ deſpicientur opes.

AD PONTICVM.

Cornua cur tollis? cur ſic tua corda tumeſcũt?
Cur uis o demens immemor eſſe tui?
Collige te, fragilem vitam caſusq; latentes
Tecum agita, & qui ſis Pontice noſſe potes.
Compactum tibi corpus humo eſt nudaq; figura,
Torquet morborum quod numeroſa cohors,
Nunc te feruenti comburit ſanguine Febris,
Frigore nunc tremulum tuſſis anhela quatit.
Diſtinet & crebris lateris dolor ictibus ingens,
Et tua ſæpe dolet dextera, ſæpe pedes.
Nil proſunt olim medico tibi gramina ſucco,
Nil Helenæ flores, nil Panacea iuuat.
Fruſtra Pæonio tentatur more ſalubre

Inuentum, tribuis quod tibi Phœbe potens?
Nonne uides quantis verſatur uita procellis
Humana, & quantis fluctibus obruitur?
Nimbi, homines, gelidæq; niues atque horrida Grãdo
Inuadunt, rutilo Iupiter igne necat.
Si ſe fluminibus committit Vortice in alto
Hic merſus rapidas uoluitur inter aquas.
Ille iter ingrediens pedibus feſtinus ad agros
Contendit patrios, & loca tuta putat.
Obuius en latro ſtricto petit enſe cadentem
Ante pedes, humeros uulnerat atque caput.
Et niſi quicquid habet ſutum ſub ueſte Viator
Porrigat, ignota cæſus obibit humo.
Per campos alius dum ſe putat ire patentes,
Nil metuens, cæcam decidit in foueam.
Aut plantam latitans ſerpens mordebit acuto
Dente, & lethiferum uirus ab ore uomet:
Hic ruit e tecto præceps, uel obambulat Vrbem
Cum Iuuenis, fractus crura repente cadit.
Quot perimit ſe toſus Arper, quot deuorat alto
In nemore eſuriens & lupus, atque Canis?
Nunc ueſana Fames nunc te Sitis aſpera torquet,
Nunc æſtus, nimium nunc tibi frigus obeſt:
Quoquo Te uertis diſcrimina mille minantur,
Vt ſit ſollicito non tibi tuta domus.
Sæpe Parens natum perimit Natusq; parentem,
Frater & in fratrem mittere tela ſolet.
Si uarios hominum caſus, uariosq; labores

Ennumerem,

Enumerem, numerus non ſatis ullus erit.
Nam potius libyci flauas metirer arenas
Littoris, aut frondes mons Erymanthe tuas.
Quid referam ludos Fortunæ? quæ modo tollit
Nunc homines Vndas deprimit ad Stygias.
Hæc inſana bonos uibrato traijcit enſe,
Hæc ſontes celſo Vertice conſtituit,
Muneribusq; auget, titulisq; inſignit honeſtis,
Gentibus innumeris & dare iura facit.
Nec quos Fortunæ iuuat indulgentia Cæca,
Aeria tuti uiuere in arce queunt.
Hos Auſter pluuius magna ui trudit ab alto,
Diſſipat aggeſtas & furioſus opes.
Quid niſi bulla ſumus? infans modo natus obiuit,
Ille duas nequijt uiuere Olympiadas,
Pontice cur tumidus per compita cuncta uagaris?
Inflatis buccis cur tibi uane places?
Nil tibi pro certo poteris ſpondere, nec horam
Tutus es, exagitat Ventus, & Vnda maris.
Et ſcopulos inter fragili uerſaris acutos
Puppi, per liquidas neſcius ire uias.
Vna ſalus tibi certa. oculos attolle. nitentem
Prudens cerne Polum, Sidereasq; domos.
Et tacita cæli Rectorem mente uoluta,
Pocula qui nobis nectare plena parat.
Sic non captabis uacua caua nubila dextra
Sic non ſublatis cornibus Aſtra petes.

AD FONTEM.

CVM Sol exurit campos, & lampade pontum
Excoquit ardenti, ſaxaq; findit agris;
Quod mihi delicium, mihi quæ ſolatia feſſo?
Ni liceat riuis membra lauare tuis.
Limpide Fons lympha qui curris prata loquaci,
Attica qui grato mella ſapore refers.
Quæ numeroſa tuo ſunt præponenda ſuſurro
Carmina? quis cantus dulcior eſſe poteſt?
Perſpicuis undis mihi nutris gramina, laurum
Et myrteta tuis conſita marginibus,
Per te coniunctis mihi ſunt umbracula ramis
Sole ſub ardenti frondea texta uirent.
Tu facis æſtiferi canis ut latrantia temnam
Ora, nec horreſcam flammea tela die.
Cum ſitio, uitreosq; tuos haurire liquores
Poſſum, tunc ualeant maſſica uina procul.
Vina nocent animis, & priuant uiribus artus,
Diſſidium, rixas, bella cruenta mouent,
Debilitant neruos, plantas & crura, rubore
Aſpergunt oculos, debilitantq; aciem.
O ſi non unquam liquor hic tam noxius eſſet
Expreſſus, pereant Dolia, prela, lacus.
Centaurea poteſt homines fera pugna monere,
Munera quæ Bacchus pernicioſa dedit,
Clarus Alexander medum qui uicit Hydaſpen.
Et potuit fortes tot ſuperare Duces,

Clarius haud dubie nomenq; Decusq; paraſſet,
Ni uini nimius ſollitaſſet amor.
Iactet uina ſuo uenuſinus carmine uates,
Vinoſum dicat Mæoniumq; ſenem.
Iure ſuo uitem ſacram uocet ille, ſerendam
Ebrius hanc aliis præferat arboribus.
Illa Parens rerum nobis fæcunda liquores
Dat proprios, fontes, flumina, ſtagna, lacus.
Illa ſitim arentem docuit reſtinguere lymphis,
Muneribus docuit prata rigare ſuis.
Mortales miſeri uoluerunt ferre labores,
Inuentisq; ſuis tot pepererc mala:
Non ſatis his fuerat tellurem ſcindere ferro,
Et fructus cultis carpere ab arboribus?
Non ſatis his fuerat fontes deducere ab altis
Montibus extructis marmore fornicibus?
O fortunati Veteres, quibus Vua placebat
Penſilis, & muſto non erat ullus honos,
Non cyathus menſa non crater, Vrceus olim
Vnus erat longo gutture plenus aquis.
Deliciæ molles quantum nocuere? faceſſat
Quisquis amat Chio pocula plena mero.
Solus eris cordi mihi Fons o purior omni
Electro, ſolus tu mihi mella dabis,
Et lac quod nunquam deſit, uel Terra dehiſcat
Sole, uel hanc glacie ſæua perurat hiems.
Limpide Fons pingui mihi cras donaberis ædo,
Non ſine Narciſſo purpureisq; roſis.

Illa gregis ſoboles laſciui ſanguine riuos
Purpureo inficiet Fons mihi care tuos.
Et te Pierijs numeris ſuper æthera tollam,
Ac ſaxum, ſtrepitans defluis unde, cauum.
Et faciam, ut cælo ſplendeſcat fontis imago,
Nec magnus tantum fulgeat Eridanus.

AD FAVSTINVM.

DVm licuit Fauſtine tibi producere Vitam
Et neuit facili ſtamina Parca manu.
Itala te coluit Gens & dilexit Ibera
Antetulitq; ſuis Gallia luminibus.
Tantus in ore lepos ut cedat fama Cethegi
Flexanimæq; Deæ mella minora putem.
Quicquid Ariſtoteles & cetera turba Sophorum
Scripſit, erat multo notius ungue tibi,
Quid de diuinis? poteras tu ſolus in Hoſtes
Ire, & pro uera relligione loqui.
Iudicioq; tuo ſtatuebant fidere Gentes
Quæ flumen Rheni Danubijq; bibunt,
Hinc PIVS ille Pater ſummus, qui claudere cæli
Clauibus æthereis & reſerare poteſt,
Per te Ventorum rabiem temnebat, & Vndis
Turbatis tanto Remige tutus erat.
Si quando Aonidum cupiebas culta uireta
Viſere, caſtalio mergere & ora lacu,
Cantabas numeros quales per prata Cayſtri

Cantat olor, quales pulcher Apollo canit.
Si te tangebat Sermonis cura ſoluti
Scribebas lepido non Cicerone minor.
Quoquo flectebas animum, tibi Copia rerum
Copia Verborum diues & ampla fuit.
Dotibus e cælo ut uidit Te Iupiter auctum
Fortunæ innumeris, corporis atque animi,
Sic ſecum. ut uero poſſit cognomine dici
Felix, hunc certum eſt iungere cælitibus.
Tutus es in magni Regno Fauſtine Tonantis
Cum Superis dulci paſceris Ambroſia,
Non metuis caſus dubiæ ludibria Sortis,
Non metuis morbos lethiferamq; luem,
Contemnis pluuias, atque Auſtri murmur aquoſi
Et libycos æſtus Threiciamque niuem.
Et curas hominum rides, qui nubila captant
Et qui ſollicita mente caduca petunt,
Cælicolasq; inter ſuperi Iouis ora tueris,
Et frueris requie perpetuoque die.
At nos, fata tuo ſpoliant quos dira fauore,
Cum gemitu uitam ducimus & lacrymis.

AD PONTICVM.

Horrida Tempeſtas abijt Cælumq; niteſcit
Et Zephyri nubes diſſipat aura cauas,
Frondeſcunt Syluæ, liquefactis Terra pruinis
Floreſcit, tepido Vere remittit hyems,

Per nemus umbriferũ fundit Philomela querelas
Pan Calamos inflat, geſtit & omne pecus,
Fundit opes Natura *ſuas, gremioq; ſoluto*
In medium profert quidquid habebat humus.
Omnia iam rident, ponti pellacia Nautas
Ad curſum inuitat, iam poſuere Noti,
Sed tua ſollicitis tabeſcunt pectora curis
Et fugienda libens pondera ferre ſoles,
Indormis inhians nummis rebusq; paratis,
Inq; dies tecto condere plura cupis.
Siq; Arnum poſſes totum exhaurire fluentem
Reſtinguenda tibi non ſitis illa foret.
Quid furis o demens? quæ te diuexat Erinnys?
Præceps conſilio quo furibunde ruis?
Quidquid habes auri tandem populabitur ætas
Poſtera, ſunt mortis qualiacunq; uides,
Vulgus iners petit hæc, quæ perflant Vndiq; uenti
Et manibus puncto temporis eripiunt.
Vulgus iners neſcit quo nos uocet aurea Virtus,
Figit humo tantum lumina Vulgus iners.
Tu quem Pierides docuerunt ire per altum
Parnaſum, & uanas temnere ſortis opes,
Linque caduca alijs, quære immortalia mente
Erecta, & curas pectore pelle graues.
Cuncta terit minuitq; dies, labuntur ut amnes
Omnia, quæ ſuperum contegit alta domus.
Non opus eſt cæcis pectus comburere flammis,
Et miſeris mentem ſollicitare modis.

Cæcuba prome tuis cellis, nec gaudia differ,
Hunc hilarem mecum Pontice *ſume diem.*
Vita fugit, tacitis properat Mors ſubdola plantis,
Quæ ſubita miſeros nos rapit atra manu.
Alcides domuit claua qui monſtra trinodi
Defeſſus uiridi ſæpe quieuit humo,
Et poſt exhauſtos ponto terraq; labores
Ad teneros ſueuit Coniugis ire ſinus.
Atq; epulas inter uarias & pocula Bacchi
Nunc Iolen cecinit, nunc ſaturatus Hylan.
Tranſcendit Taurum Bacchus Semelia *proles*
Qui uires uicit decolor Inde Tuas.
Mox rediens uictor compſit ſua tempora ſertis
Nexilibus, patrios & remeauit agros.
Lætus ubi choreas agitans, & pocula ſiccans
Ciuibus oſtentat parta Trophæa ſuis.
Iupiter ut Pindum diſiecit fulmine & Oßam,
Et ſtrauit crebris ignibus Anguipedes.
Cum Iunone ſua nitidis lætatur in aſtris
Atq; immortali ueſcitur Ambroſia.
Tu tamen, aſpiret flatu fortuna ſecundo
Quamuis, & nimias cæca miniſtret opes,
Nocte dieq; nouo demens conſumeris igne
Addis & immenſis pondera ponderibus.
Fidis præbe aurem dictis, animumq; relaxa
Neſcis an tibi ſit craſtina certa dies.

In

IN MOMVM.

CVR in me tetrum uomis effera Bellua Virus
Qua minus immūdis putet Auernus aquis?
Quando Ego vipereo indignans te dēte momordi
Vt me taurinis Cornibus vna petas?
Quē celebrat Crathis, mirantur Tybridis undæ,
Inſontemq: uocant Templa, Theatra, Domus.
Bellua, quo diris cædam tua terga flagellis,
Sole oriente furens Sole cadente ſequar,
Atq; faces uere iaciam uelut altera Erinnys,
Vt merito ultrices experiare manus.

AD MARIAM Virginem.

NVNC libet Aonidum ſitienti gutture Fontē
Haurire, atque antrum uiſere Corycium.
Nunc Famæ cupio linguas, uocemq; ſonoram
Quam Nilus, Ganges, audiat ac Tanais.
Non ut priſcorum referam ſpolia ampla Quiritum
Non ut Græcorum bella cruenta Ducum.
Sed potius tua facta canam puriſſima Virgo
Vera Dei facta es quæ ſine labe Parens.
At quia deficiunt Vires, nec carmine poſſum
Pierio laudes commemorare tuas;
Teſtetur debere tibi me parua Tabella
Et Vitam, & Vitæ commoda cuncta meæ.

Epi-

EPIT. LAVRETANI.

VT lauretanum nobis Mors abſtulit atra,
Qui ſua Caſtalio merſerat ora lacu.
Et quem ſic nitido Virtus uelauit amictu
Vt foret æthereo Sidere lucidior.
Tot maris Adriaci lacrymarũ flumina Nymphæ
Fundunt & triſti pectore tot gemitus,
Vt freta turbatis Vndis feruentia ſurgant
Et referant querulos concaua Saxa ſonos.
Hæc dum Neptunus muſcoſo ſpectat ab antro
Plorat, de ſupero conqueriturq; Ioue.

DE OBITV HERCVLIS Gonſagæ Cardinalis.

MIncius exultans uario per littora flexu
Ludebat ſertis comptus arundineis.
Nam Gonſaga ſuus præfulgens murice ſacro
Altanti ac Tauro nomine notus erat.
Qui genere inſigni & Sophiæ decoratus honore
Pro ſacris ualida mente ferebat onus.
Non Atheſis potuit tantæ præconia famæ
Præferriq; ſibi parua fluenta pati.
Lethiferas auras rapido de flumine miſit,
Quis auras ſubito polluit æthereas.
Et Gonſaga Pater Charitũ ac Virtutis Alumnus
Correptus morbo (pro dolor) interijt.

Hinc

Hinc dolet Eridanus, Tiberis turbãtur et undæ,
Mæroris fontes dant quoque ſigna ſui.

DE OBITV HIPPOLYTES Gonſagæ.

Aſcendit queribunda polum Tritonia Pallas
Nam ſe maiorem Viderat Hippolyten.
Et petijt Patris regnum Cytherea Tonantis
Namq; erat in terris pulchrior Hippolytæ,
Quæ ſimul eſt inter cæleſtia ſigna locata
Nunc magis atque magis torquet utrãq; Deã.

Interrogat Poeta Mortem quare Hippolyten Gonſagam rapuerit, & illa reſpondet.

Mors tibi cur libuit ſcelus hoc patrare nefandũ
Hippolytæ inijceres vt violenta manus?
Non potui melius vires effundere, parua
Si ſolum raperem, laus mihi nulla foret.
O Vtinam poſſem cæleſtia numina, quæ me
Deſpiciunt, regno ſuppoſuiſſe meo.
Non erat Hippolytæ numen? quĩ vera negare
Poſſum? pars capta eſt ſola caduca mihi,
Pars tamẽ illa Deæ formã referebat, et aucta eſt
Fama mihi, licuit cui rapuiſſe Deam.

DE

DE CAESARE CAROLO. V.

VT, cum nigranti rerum ſpectacula velo
 Et quicqd pulchri eſt Nox tenebroſa tegit,
Turbatur Natura videns ſua munera luce
 Priuari, & ſolis lumina clara cupit.
Sic, vbi ſublatus fatis eſt Cæſar iniquis
 Carolus, Hoſtiles quem tremuere manus,
Quo regnante loqui non auſa eſt turba licenter
 Impia, nec fines tranſiluiſſe ſuos,
Expetit illius victoria mæſta triumphos
 Relligioq; comas dilacerata gemit.
Vtraque Cæſar ades clamat, de vertice Olympi
 Deſcende, & valida tot mala pelle manu.

DE EODEM.

NON ſibi Praxitelē petijt nec Ceſar Apellē
 Cum ſtatuis tabulas nā vorat ipſa dies,
Fortia facta, quibus tot monſtra immania vici,
 Exemplar, dixit, poſteritatis erunt.

DE EODEM.

ARmis dum vixit Cæſar perterruit Hoſtes,
 Poſt obitum ſolo nomine terror erit.

IO. CAESARII
DE PATRIAE DESIDERIO.

PErſarum Fortuna licet mihi congerat aurum
Et niteat digitis indica Gemma meis,
Atque mihi ſulcent domiti lata arua iuuenci
Et ſint ſetigeri, lanigeriq; greges.
Nunquam mordaces diſcedent pectore Curæ
Numquam me lætum Sol Pater aſpiciet.
At ſi quis Genius patrio me reddet Agello,
Perſpicuus uitreas fons ubi fundit aquas,
Atque ubi pampineæ texunt umbracula uites,
Et uiridem frondens Laurus opacat humum.
Tunc ego qui uarios Terræ uarioſq; profundi
Luſtraui tractus, talia uerba canam.
Eſte procul curæ ſæuum genus, eſte labores,
Iam mihi certa domus, iam mihi certa Quies.

DE PVERO DORMIENTE
Luſus poeticus.

SOpierat puerum frondente ſub Ilice ſomnus,
Candida cui facies ſparſa rubore nitet.
Credebam Veneris natum, poſt ſpicula iacta
Feſſum gramineo procubuiſſe toro.
Aſt ubi recluſit, frondes motantibus Euris,
Lumina ſidereis æmula luminibus
Non amor hic ſed Lydus erat, mox reddita uox eſt,
Hunc etiam credit ſæpe Erycina ſuum.

AD

AD SIRLETVM. CARD. Ampliſſ.

TVnc labi poteris meo diſerte
Sirlete ex animo, cadet nitenti
Cum cælo rutilans Pater diurnæ
Lucis, & Tiberis redibit, unde
Flauus defluit; immemor celebris
Eſſe unquam potero benignitatis
Et ſinceri animi, fidelis atque
Erecti ad ſupera & pios Sacrorum
Ritus? Quid referam tuos lepores
Dicendi, Quibus atticam Mineruam
Romanamq; refers, quibus recenſes
Gentis hiſtorias Deum canentis?
Virtus aurea non peribit unquam,
Illa ſed potius uigebit inter
Mortales radio micans perenni,
Et te ſiderea locabit arce.

AD ALDVM MANVTIVM Pauli. F.

LVmine non opus eſt alieno pellere noctem,
Palladiam ſollers dum cupis ire uiam,
Alde Domi ſplendet Patris tibi fulgida lampas,
Extremis lumen quæ dat Hyperboreis,
Hæc rectum monſtrabit iter, tenebrasq; reſoluet,

Hæc te ſublimi uertice conſtituet.
Adde quod ingenio polles, ſtudioq; flagranti
Ardua virtutis per loca curris iter.
Nec te blandicijs capit immoderata Voluptas,
Vna poteſt iuuenes quæ dare præcipites.

PETRONII CAESARII FRATRIS
Epigramma de Roſa Puella.

VIncit Ebur niueum, niueum candore liguſtrũ
Lac niueum, & niueã Lactea Roſa roſam,
Vincit puniceum, quem fert Aurora, ruborem
Vincit purpuream murice Roſa roſam,
Serpillum, violam, panaceam vincit odorẽ,
Vincit Thura, Crocũ, Cinnama, Roſa roſam.
At uaria virtute, Pium qua Pectus abundat,
Vincit Caſtoreum, balſama, Roſa roſam.
Nec Mortale ſonat, ſed cum roſea ora loquuntur,
Tunc ridet tellus, tunc cadit ira maris.

DE MOMIS AD CAPILVPVM
Epiſcopum fanenſem & Poetam lepidiſſimum.

IN me bella licet moueant crudelia Momi
Quos agit Eumenidum Nyctelijq; furor,
Quicquid agent, celeres rapient per inania Venti,
Frangere nam fragili marmora dente uolent

Tuus

Tutus ego ante focum depellam frigora brumæ,
Atque dabo molli membra fouenda thoro:
Nec metus ullus erit. pro me Capilupus in hoſtes
Iactabit ualida fortia tela manu,
Tela quibus cedunt Chalybum fabricata caminis,
Nec maiora ferunt arma fuiſſe Iouis.
O Capilupe mei capitis Tutela decusq;
Te mihi cæleſti miſit ab arce Deus,
Te, qui tot uictis referes ſpolia ampla maniplis,
Par eſt ætherijs iungere numinibus,
Ipſe tibi ſtatuam templum prope Palladis ædem,
Et memor officij Thure a dona feram.

AD ANTONIVM.

CArmina quæ condis Phœbi cōdentur in æde,
Et poterit numquā longa abolere dies,
Antoni virides Parnaſſi perge receſſus
Luſtrare, ac ſacro mergere fonte caput.
Sic tua Fama uagans percurret Gargara, Taurū,
Et ſeptemgemini Fluminis arua petet.

IN M. ANTONIVM Ciceronis Inimicum.

Antoni Silicem rigido ſub Corde ferebas
Ac magis hyrcana Tigride ſæuus eras,
Et tibi non mulier dedit vbera, cincta Colubris

Lactauit gremio ſæua Megæra ſuo.
Milite corrupto potuiſti tollere ciuem
Qui patriæ fuerat Vita ſalusq; tuæ?
Nil tamen egiſti. qua Sol ſe tollit ab Vndis
Et qua ſe condit, Vox Ciceronis erit.

De quodam qui canoram vocem exprobrabat.

QVis merito poterit vitio mihi vertere Momus
Orãti quod uox tã mihi magna ſonet? (
Nonne fuiſſe ferunt clamoſum Rhetora Graij
Rhetora, qui ciues rexerat ore ſuos?
Terruit Alcides monſtroſum vocibus Aprum
Vocibus & Paridem terruit Aeacides,
Tu, cui langueſcunt effœtæ in corpore uires
Exilem tenui fundis ab ore ſonum.
Hinc te non hominem ſed fas eſt dicere murem,
Si non vis murem, Tu leuis vmbra mihi es.

IN M. ANTONIVM Ciceronis Inimicum.

QVi necat Antoni furiata mente Parentem
Culeus hunc merito plectit & vnda maris.
Quam ferus ille dabit pœnam, pia iura peroſus
Eſt auſus Patriæ qui iugulare Patrem?
In tua, dum viues, tædis ardentibus ora
Tiſiphone ueniens ex Acheronte ruet.
Poſt obitum te flamma uorax fornacibus uret
Aetnæ, dum paſcet ſidera clara Polus,

At

At prope Mercurium Ciceronis ſtella niteſcet,
Augebitq; choros lumine ſidereos,
Cuius, dum tuſco ſe condet in æquore Tybris,
Certatim nomen martia Roma canet.

AD IANVM PELVSIVM.

NOn adeo mergor ſecuro flumine lethes
Vt ſit lapſa meis Patria viſceribus,
Herculea ſed qui ſuſcepi mente labores,
Vt poſſim uili me quoq; tollere humo,
Ad Crathin redeam ſic nudus? Sorbeat ima
Me potius tellus, & Phlegethontis aqua.
Ibo audax contra Fortunæ tela minacis,
Terrebitq; animum nulla procella meum,
Coniurent in me quamuis Boreasq; Notusq;,
Torqueat & magni fulmina Dextra iouis.
Interea ſolare tuis me Iane Camænis,
Quæ lepido uincunt Carmine Pieridas.

AD IANVM PELVSIVM.

VT tua Muſa meos penetrauit Iane penates
Quæ placido dixit vultu mihi blāda ſalutē,
Atque tuum dulci detexit Carmine pectus,
Fraus ubi nulla latet, Sed permanet aurea Virtus,
Sic Ego delector, ſic Mens mea feſſa labore
Surgit, & exultans Curarum oblita quieſcit,
Vt tua, poſthabitis Graijs Latijsq; Camænis,

Muſa meos releuet ſenſus, & ſuſcitet artus.
Hinc, vt nonullis aboleſcat Gratia Sæclis
Officij meritiq; tui, Te Iane tabellis
Te pingam, ſed non viridi niueoq; colore,
Qui tandem pereat, quem longa obliteret Aetas,
Pingam Te Minio, Delphis mihi quod dedit olim
Aedituus Phœbi, pluuias quod ſpernit et Euros
Acrapidas temnit populantes omnia flammas.
Illam ſpectabit picturam Tybridis vndas
Qui bibit, Heſperijq; Tagi qui colligit aurum,
Quique colit ripas ſinuoſi fluminis Iſtri.

DE SOPHIANI MORTE.

FLorebat Sophia & flauis ornata capillis
Auſonios felix Diua colebat agros,
Nunc lacerata comam & nigro velamine amicta
Aut latet, aut gelidos viſit Hyperboreos.
Quid cauſæ eſt? auidus Sophianum ſuſtulit Orcus,
Qui Sophiæ ardenti lampade clarus erat.

LIBRARII ERRORES

In prima Oratione.

Folio.5.pag.1.verſu 1.præcipitat reſurgendi. præcipitat vt reſurgendi.

Fol.6.pag.2.per ſale. pro ſale

Cita perituros. Cito perituras.

In Galatea.

Verecundæ. pudibundæ.

